

PILAR
RAHOLA

OCELL
D'AIREI
DE FOC

Novel·la

Columna

PILAR RAHOLA
OCELL D' AIRE
I DE FOC

COL·LECCIÓ CLÀSSICA

PRIMERA EDICIÓ: NOVEMBRE DEL 2022

© PILAR RAHOLA, 2022

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2983-2

DIPÒSIT LEGAL: B. 19.554-2022

FOTOCOMPOSICIÓ: AURADIGIT

IMPRÈS A CATALUNYA - PRINTED IN CATALONIA

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Índex

PREÀMBUL (PRIMER D'ABRIL DE 1959)

Cara al sol, la gloriosa creu...	16
--	----

LLUNA NOVA (1955)

Un feix de cartes	29
Soc en Quico	49
L'aleteig d'una papallona	75
El taronger del Iad Mordechai (1948)	91
Nit de lluna nova	123

LLUNA CREIXENT (1956-1957)

Un plat d'arròs amb llet	141
Ocell d'aire i de foc	157
La casa de Cassland Road (1949)	189
Un matí d'agost	221

LLUNA PLENA (1958-1960)

De matinada han trucat	261
Estos días azules y este sol de la infancia...	291
Una copa de Soberano	397
«Estimada àvia...»	339
¡Viva el Somatén!	363
Carta des d'Amèrica	383
<i>Postfaci</i>	387

Cara al sol, la gloriosa creu...

A la vall de Cuelgamuros, on s'inaugurava el monument, la calor era infernal. Però, tot i el sol abrusador que queia a plom sobre els milers d'assistents a la gran esplanada, la majoria arribats des de primeres hores de la matinada, ningú no mostrava cap senyal de fatiga. La munió estava exultant, ple-tòrica d'orgull patriòtic, i ni les paraules de l'home que presidia el solemne acte aturaven els seus crits d'exaltació. «La anti-España fue vencida y derrotada, pero no está muerta», avisava amb una veu mel·líflua que, tanmateix, ressonava tronadora, i els «¡Arriba España!» es barrejaven amb els crits abrandats dels «¡Viva Franco!». Feia pocs minuts que s'havia acabat el funeral que el cardenal primat i arquebisbe de Toledo, Enric Pla i Deniel, havia celebrat a l'interior de la fastuosa basílica benedictina, i per bé que mostrava un rictus d'estricta seriositat, pocs, dels milers aplegats a la gran nau, ima-

ginaven la tempesta d'emocions que esclatava al seu interior.

Ja tenia vuitanta-dos anys i oficiar aquell solemne funeral en honor dels caiguts per Déu i per Espanya era la culminació de tota una vida de servei als seus ideals. «Vuitanta anys dedicats a l'obra de Déu», va pensar en una pausa de la litúrgia, i els records dels anys gloriosos de la revolta li atorgaren una satisfacció que a penes podia contenir. «El pecat de la supèrbia», es va renyar, tot remenant lleument el cap, i al moment va recuperar el rictus solemne. Però era cert que havia dedicat tota la vida a fer ressorgir l'Espanya cristiana, un soldat de Déu en lluita contra els ateus, els revolucionaris, els anarquistes, els comunistes, la mala gent. I avui, en el dia en què s'inaugurava aquell magne monument als caiguts, ja feia vint anys de la victòria. «Vint anys de pau i glòria!», es repetia feliç, i els records s'amuntegaven com si fossin daines fent cabrioles: els primers dies de la revolta..., les cerimònies de la Falange, braç enlaire i Déu al cor..., el dia en què va cedir el Palau Episcopal de Salamanca al general Franco perquè el convertís en la seva residència... «Mare de Déu, el Palau Episcopal!», i la memòria del búnquer que Franco va fer construir al jardí del recinte, dissenyat per enginyers alemanys, el divertia com si fos una entremaliadura. Però sobretot el record d'aquell 30 de setembre de 1936 en què va pu-

blicar el seu article més famós, «Las Dos Ciudades», on apel·lava a sant Tomàs d'Aquino per defensar la idea de la guerra justa. «No es una guerra civil, es una cruzada», havia escrit, i aquella idea d'una guerra santa contra les forces del mal es va convertir en l'alè que inspiraria els milers de bons espanyols que vessarien la seva sang en el combat.

El funeral s'havia acabat i ara el seguici sortia a ple-ret del recinte, encapçalat pel Caudillo i la seva esposa, que caminaven sota el pal·li, símbol del caràcter sacre de la seva missió. El gegantí orgue de l'abadia feia sonar l'himne nacional a través dels seus deu mil tubs, i tot el temple tremolava, com si estigués viu. El cardenal va mirar al seu voltant i les cares conegudes que el rodejaven li recordaren que estava acompanyat de la millor gent de la pàtria. A un costat hi tenia l'abat del monestir, fra Justo Pérez, i a l'altre, flanquejat pel delegat nacional del Frente de Juventudes, «un home d'honor, aquest López-Cancio», l'acompanyava el tinent coronel Miguel Rodrigo Martínez, capità general de la primera regió i un dels homes més forts de l'exèrcit. Caminava amb pas regi, plenament conscient de l'alt rang militar que ostentava, i en observar-lo de cua d'ull, sense perdre la passa, el cardenal va recordar que havia estat coronel de la División Azul, i no va poder evitar imaginar-lo amb l'uniforme gris feldgrau de la Wehrmacht. «Sin re-

levo posible, hasta la extinción», repetí mentalment, i el lema de la Divisió Azul, encarnat en aquell home que havia anat fins al front soviètic per lluitar contra els comunistes, el va omplir d'un orgull tan intens que va pensar que era gairebé diví, perquè era Déu qui l'inspirava.

En sortir a l'exterior, la munió va esclatar en un bram de victòria, i fou aleshores, en contemplar aquells milers de patriotes exultants d'emoció, quan va ser incapaç de contenir una llàgrima. Davant seu, l'espectacle de vuit mil valents vestits amb el seu vell uniforme d'alferes provisional, la guerrera grogosa de cotó, el clàssic corretjam Sam Brown, l'emblema dels regulars d'infanteria sobre el coll, la mítica estrella de sis puntes sobre un drap negre, coberta per un fes amb borla negra, i, cosit a la guerrera, el distintiu del cos de l'exèrcit marroquí, amb l'estrella roja i la mitja lluna blanca. «Vuit mil, n'han vingut vuit mil. Com volien que no guanyéssim, amb aquests valents a les nostres files!», i la resta dels milers d'assistents, joves del Frente de Juventudes, falangistes de jou i fletxes al pit, noies amb el blau maó de la Sección Femenina, militars, civils, desenes de milers units en homenatge als caiguts per la pàtria, tots ells espanyols d'honor i honra. «Crec que ja em puc morir», va pensar de sobte, convençut d'haver culminat la feixuga càrrega que s'havia imposat des dels temps en què era un simple seminarista de la diòcesi de Barcelo-

na, i asserenat amb la idea de la mort com un fet sublim, la darrera entrega a Déu, es va disposar a escoltar l'arenga del Generalísimo...

Espanyoles:

Cuando los actos tienen la fuerza y la emotividad de estos momentos en que nuestros preces ascienden a los cielos impetrando la protección divina para nuestros caídos, las palabras resultan siempre pobres. ¿Cómo podría expresar la honda emoción que nos embarga ante la presencia de las madres y las esposas de nuestros caídos...?

Uns minuts més tard, quan Franco li va fer l'honor de repetir les seves històriques paraules, «Nuestra guerra no fue una contienda civil más, sino una verdadera Cruzada...», el vell cardenal va arribar a un punt tan àlgid d'emoció, que va pensar en l'experiència mística de santa Teresa, perquè només la culminació de l'obra de Déu podia provocar sentiments tan intensos. I amb el repic dels versos de la santa al seu interior, ell, Enric Pla i Deniel, va arribar a l'èxtasi...

*Vida, ¿qué puedo yo darle
a mi Dios, que vive en mí,
si no es el perderte a ti
para mejor a Él gozarle?*

Quico Sabaté, el maquis, l'enemic d'Espanya, el símbol de l'heretgia contra la qual el cardenal Enric Pla havia iniciat la croada cristiana, no entraria mai en èxtasi tot evocant santa Teresa. Tampoc mai no l'havia llegida, convençut que la religió era un corc que segrestava els cervells i devorava els ideals. Les seves inclinacions no s'apropaven a la transcendència de l'esperit, sinó a la força de l'acció, ferotgement lligada a la lluita terrenal. Feia dos dies que havia sortit del seu confinament a Dijon per anar a veure les filles, i a Tolosa de Llenguadoc no feia el sol abrusador que patien els milers d'assistents al magne acte que es desenvolupava a la vall de Cuelgamuros. Una filgarsa de núvols amenaçava pluja, i en Quico va pensar que allò era un bon senyal, una petita venjança de la naturalesa contra un dia que estava marcat a foc en el calendari. «Vint anys de la derrota!», va dir en veu alta, «vint anys de la victòria feixista, vint anys i encara no els hem destruït», va repetir-se com si fos una lletania, i aleshores, enutjat, va tirar contra la paret la carta que estava escrivint al seu amic Joan Bellés, que vivia exiliat a Clarmont d'Alvèrnia. «Com poden dir-me els de la CNT que això s'ha acabat!», va exclamar rabiós, però de seguida va recollir el paper i va continuar escrivint la carta...

... «No he deixat ni una hora de pensar i actuar per alliberar el poble espanyol de la fera ferotge que l'està aniquilant moralment i física»...

... Es va aturar, va alenar com si li calgués una sobredosi d'oxigen i, per uns moments, es va perdre en el record d'una de les darreres accions que havia comès a Espanya. «El punyeter morter!», va dir-se enjogassat, mentre memorava l'andròmina que havia inventat per poder llançar fulls de propaganda i que havia situat damunt d'un taxi que tenia obertura al sostre, el dia que Franco era a Barcelona. «I pensar que el pobre taxista es va creure que eren pamflets en homenatge al Caudillo!», i l'evocació d'aquella petita gesta li va fer recuperar el bon humor. Després, més tranquil, va retornar a la carta que escrivia al seu amic Bellés...

... «Per desgràcia, a mi no han pogut suprimir-me les bales assassines de la policia, que tantes vides generoses han destruït, però les meves forces físiques m'estan abandonant... Tot i així no deixaré ni un minut de la meva vida sense aportar a la lluita el meu esforç, per petit que sigui...».

«Les bales assassines», va repetir abstret, i, com tan sovint li passava, el cervell li va retornar en processó, l'una rere l'altra, les cares dels companys caiguts, en Parés, José López, en Culebras, en Senzill, en Facerias, el seu germà Pep, el seu germà Manolet... «Una altra vegada, en Manolet!». Per què, si l'havia foragitat de la seva memòria? No mereixia el record, no, era el traïdor, el culpable de desenes de caiguts, «covard, covard, co-

vard!», i no li servia d'excusa els dies de tortures que el seu germà havia patit als baixos de Via Laietana, ni la seva joventut, vint-i-quatre anys, res no li valia, «Som llibertaris, som guerrillers, no podem rendir-nos als feixistes, no podem, mai», i una vegada més, decidit i furiós, va tancar abruptament el record d'en Manolet. Cap bri de pena, cap pietat.

«He de tornar a Espanya, ho he de fer!», va exclamar decidit, finalment rescabalat de la temptació de la nostàlgia, i la idea de tornar a l'interior a perpetrar una nova acció contra el règim es va convertir en una motivació imparable, en una obsessió. «Fa vint anys que els feixistes governen Espanya, vint anys de terror, vint anys d'assassinats, vint anys de vergonya. No podem abandonar la lluita, no, jo no ho faré». I en aquell mateix instant va començar a pensar en el retorn, i en l'acció que perpetraria, amb qui, quan..., definitivament entregat a l'única fita que tenia sentit a la seva vida: la lluita contra l'opressió.